

Dr. Siegfried *Türkel*, *Irrenwesen und Strafrechtspflege*. Vídeň 1900.

Spisek je rozšířená přednáška Dr. Türkela v sociálně vzdělávacím spolku vídeňském a dotýká se stručně a objektivně většiny důležitých otázek časových v oboru soudní psychiatrie ve formě i širšímu obecenstvu zcela přístupné. Láska rozdělena je v tyto skupiny: psychiatrie a věda právní, předpoklad příčetnosti, laik a choroba duševní, simulace, důkaz znalecký, nucené vyšetřování stavu duševního a zručenosti. Stanovisko spisovatelovo je toto:

Moderní věda práva trestního, jež pozornost svoji stále více a více od předmětu zločinu k jeho podmětu obrací, a jež zbavena je zvrácených názorů dřívějších dob náboženského fanatismu, v těsné je souvislosti s psychiatrií. Úkol psychiatrie v tomto směru je pak ten, o to se přičiniti, aby změny doznaly poměry dnešní, kdy ještě množství duševně chorých ku zneuctívajícím trestům je odsuzováno. Zde vystupuje důležitost pojmu příčetnosti. Stanovisko dnešního práva, jež soudcům v psychiatrii neznalým ponechává o příčetnosti rozhodovati, nelze schvalovati — znalecký posudek je dnes fakultativní, a soudce není jím vázán. Rozpoznati však chorobu duševní je často velice nemožno; lidé naprosto duševně choří žijí mezi námi, a jsou jim namnoze svěřena místa vynikající v lidské společnosti. Choroba duševní není v mnohých případech laiku patrna ještě ani tehdy, kdy jest již příčinou přestoupení zákonů trestních. Člověku neznalému rovná se však i lékař, který in psychiatricis nemá odborného, dostatečného vzdělání. Léta vlekoucí se choroba duševní, na příklad paranoia, nezasahuje mnohdy nikterak inteligenci člověka (paranoik naučil se v ústavě osm řečí, lékař paranoik osvojil si v ústavě takové vědomosti psychiatrie, že s obdivuhodnou určitostí chorobu přijatých pacientů určuje, ano Morel uvádí, že po léta přednášel na Sorbonně professor paranoik.) »Jak mnoho rebelantů, reformátorů, zakladatelů náboženství, vynálezců a spisovatelů po staletí oslňovalo tisíce lidu, jež psychiatr ihned jako paranoiky poznává!!«

Podobně je tomu i s jinými chorobami duševními na př. progressivní paralyzou. Dnes ve vězení setkáváme se často s osobami duševně chorými, a náš trestní řád nedovede tomu zabrániti; k tomu třeba je nezbytně, aby soudce, předem pak soudce vyšetřující s psychiatrií dostatečně byl obeznámen, aby studium psychiatrie pro právníky bylo obligátní. Pouhá dobrá vůle tu nestačí, »le chercheur qui ne sait pas, ce qu' il cherche, ne comprend pas, ce qu' il trouve«.

Zajímavé je pojednání o simulaci, již spisovatel považuje pravidlem za symptom duševní choroby, neboť duševně zdraví toliko velice zřídka simulují; ovšem může simulace často býti příčinou toho, že pravá choroba zůstává nepoznána. Odevzdání simulujících k pozorování do ústavu je naprosto nutné.

Obšírněji pojednáno je o důkazu znaleckém; spisovatel dává přednost řízení francouzskému před anglickým. Pokud našich poměrů se týče, je nedostatečnost příslušných ustanovení, jak co do kvalifikace znalců, tak co do předpokladu a omezení jejich činnosti patrna. Lékař, jenž o psychiatrii nemá třeba ani ponětí, může (a namnoze musí) býti soudním znalcem, a to často za takových okolností, že ani psychiatr nejlepších úkolů svému poctivě nemohl by dostáti.

Na konec zabývá se spisovatel mravní chorobou »moral insanity«. Osoby zatížené tímto nedostatkem citu mravního (tvoří snad největší část stálých zločinců) nehodí se ani do vězení ani do ústavu pro choromyslné, a zvláštní opatření jich dle názoru Lisztova je nutné a jediné správné.

Pk.

Šestý mezinárodní sjezd vězenský konal se po obvyklé pětileté přestávce ve dnech od 6. do 13. srpna 1900 v Bruselu. Obsáhlý materiál, kterýmž se kongres tento zabýval, byl mu předložen ve formě otázek a připojených k nim četných posudků, jež částečně již před tím byly uveřejněny v »Bulletin de la commission pénitentiaire internationale«, částečně mezi

sjezdem byly rozdíleny. Kromě těchto posudků k jednotlivým otázkám předloženy byly sjezdu četné zprávy o stavu vězenství a polepšoven v různých zemích. — Jednotlivé otázky sjezdu předložené probírány byly nejprve v některé ze čtyř sekcí a pak teprve v plném shromáždění.

I. sekce pro zákonodárství trestní zabývala se těmito otázkami:

1. Jakým nejvhodnějším způsobem lze oběti skutku trestného zabezpečiti náhradu škody proti pachateli? — Různé v té příčině učiněné návrhy, zejména aby k tomu konci bylo užito pokut peněžitých nebo výdělků práce pachatelovy ve trestnici aneb aby na náhradě škody bylo učiněno závislým podmíněné odsouzení neb podmíněné propuštění, byly v plenu po návrhu sekce zamítnuty a usneseno, obnoviti přání vyslovené předcházejícím kongresem pařížským, že postavení soukromého účastníka má býti vhodnými reformami trestního řízení usnadněno. — K tomu sluší připomenouti, že tu přihlíženo bylo hlavně k poměrům ve Francii, kdež adhaese k řízení trestnímu je poněkud stížena, zejména risikem útrat s ní spojených.

2. Sluší-li připustiti, aby tuzemec byl vydán státu místa činu? — Návrh zpravodaje *De Rode* (Brusel), aby otázka tato byla zodpověděna záporně (tedy souhlasně s nynějším stavem věcí, zejména také v Rakousku) nedošel v sekci souhlasu. V plenu bylo k návrhu *Garçonově* (Paříž) jednomyslně usneseno: Mezi státy, jichž zákonodárství spočívá na stejných základech, a kteréž mají vzájemnou důvěru ku svým zařízením, bylo by vydávání tuzemců prostředkem ku přivodění dobrého soudnictví trestního, poněvadž sluší pokládati za požadavek vědy, aby dle možnosti se bylo dovolávalo soudu spáchaného skutku.

3. Jak sluší stanoviti meze příslušnosti pro skutky trestní jež spáchány byly v cizině — aneb ve spojení s osobami (tuzemci či cizozemci) v cizině se nalézajícími? — V té příčině přijaty byly k návrhu *De Rode* (Brusel) v sekci i v plenu tyto zásady: — a) Každý stát může dle svých zákonů trestati zločiny a přečiny, kteréž jeho příslušníky neb cizinci jako pachateli či spoluvinnými mimo jeho území byly spáchány proti jeho bezpečnosti, jeho majetku neb jeho úvěru veřejnému. Stíhání jest neodvislým od té okolnosti, zdaž obviněný se nalézá v území dotčeného státu.

b) Každý stát může dle zákonů svých trestati všecky ostatní trestné skutky určité tíže, jichž se jeho příslušníci dopustili mimo jeho území jako pachatelé neb spoluvinníci i v tom případě, když skutek v zemi místa činu není trestným. Stíhání nastává jen tehdy, když obviněný ve svém státě domovském byl přistižen. Byl-li trestný skutek spáchán proti cizozemci, může býti stíhání učiněno závislým od žaloby poškozeného neb od úředního oznámení vrchnosti místa činu.

c) Těchto pravidel nelze užiti, jestliže obviněný v cizím státě byl sprostěn aneb byv odsouzen, trest svůj odpykal neb obdržel milost.

d) Trestního zákona země spáchaného činu užiti lze nejen na skutek sám, nýbrž i na každý druh účastenství, třeba se ho dopustil cizozemec v cizozemsku. — Vedlejší otázky týkající se přechovavačství a případu, když po

spáchaném skutku nastala změna státní příslušnosti pachatelovy odkázány ku sjezdu příštímu.

4. Jsou druhy zločinců, na něž lze užítí trestů neurčitých a jak dá se toto opatření provést? — Přijat byl jak v sekci tak i v plenu návrh, jež učinil *Maus* (Brusel) v ten smysl, že pro tresty v užším (vlastním) smyslu system trestů trvání neurčitého připustiti nelze. System ten nahraditi se dá s prospěchem podmíněným propuštěním ve spojení s postupným zvyšováním trestů pro zpětílé.

Pokud jde o opatření vychovávací, ochranná a bezpečnostní, bylo by lze onen system připustiti jen s obmezeními, jež rovnají se upuštění od zásady; bylo by logičtějším, jednodušším a praktičtějším, přidržeti se systemu prodlouženého trvání s polehčením pomoci podmíněného propuštění. Trvání neurčité sluší v úvahu vzíti pokud jde o neodpovědné, duševní chorobou stížené zločince, avšak opatření, jež proti nim učiniti náleží, nemají povahy trestu.

5. Doporučují se opatření na potlačení druhu vydírání známého pod jmenem »chantage«, jakož i zvláštní trestní řízení za stíháním tohoto skutku trestného? — Jde tu o vydírání na takových osobách, jež se něčeho dopustily, zpravidla nějakého skutku proti mravnosti pohlavní, a kterýmž se vyhrožuje prozrazením neb trestním stíháním. Dle pozměněného návrhu, jež v sekci učinil *Typaldo-Bassia* (Atheny) byly přijaty v plenu tyto zásady: a) Pod jmenem chantage sluší do trestních zákonů vřaditi vydírání neb pokus jiných peněžitých výhod výhrůžkou procesu čistě vexatorního neb uveřejnění tiskem. — b) Chantage budiž prohlášena za přečin, přikázána soudům kázeňským (tribunals correctionnels, tedy nikoli soudům porotním, třeba šlo o delikt tiskový) a stíhána vězením neb pokutou peněžitou. — c) Jestliže soudním projednáváním věci by mohla trpěti čest napadaného, měžž soud právo k návrhu jeho veřejnost vyloučiti. — d) Stalo-li se tak, budiž tisku zakázáno přinášeti zprávy o takovém případě.

II. sekce pro zařízení vězenské zabývala se těmito předměty: — 1. úpravou zdravotní a lékařské služby ve trestnicích, jakož i kompetence lékařů vězeňských a jich poměru ku ředitelství trestnice; — 2. otázkou zda doporučuje se zařízení polepšoven pro mladistvé zločince dle vzoru amerických »reformatories«, při čemž sjezd dospěl ku přesvědčení, že dosavadní zkušenosti v té příčině učiněné, zejména vzhledem k nedostatku materiálu statistického nepostačují k zodpovědění této otázky. — 3. Týž nedostatek shledán, pokud jde o otázku, jaké účinky jeví samovazba na kriminalitu (zpětílost) jakož i na tělesné i duševní zdraví trestancův. Konstatováno jen, že v Belgii učiněny v té příčině zkušenosti příznivé. — 4. Otázka, zda-li a v jakém směru mají zpětílci podrobeni býti přísnější kázní než ti, kdož poprvé jsou v trestu, zodpověděna byla nepatrnou většinou hlasů v ten smysl, že kázeň má již, pokud jde o poprvé trestané, býti co nejprísnejší a že sluší trvání trestu pokládati za nejúčinnější ochranu proti zpětílosti.

III. sekce pro ochranná opatření. — 1. Otázka, sluší-li mezi ochranná opatření zařaditi pro jisté případy vystěhování neb kolonisaci ne-

zletilých, kteříž v polepšovnicích neb v podobných ústavách vychovávaní býti mají, zodpověděna, pokud jde o vystěhování, záporně, pokud jde o kolonisaci (v tuzemsku), zásadně kladně, však s jistými obmezeními. — 2. Pokud jde o otázku, jaký účinek má v různých zemích opilství na kriminalitu a jakých prostředků sluší ve příčině trestníků užiti na potlačení opilství, přijata zásada, že podávání líhových nápojů ve trestnicích má býti (mimo případ nařízení lékařského) úplně vyloučeno, a že sluší proti náchylnosti k opilství vystupovati poučováním trestníkův ústně i tiskem (knihami, vyvěšením tabulek v celách i pracovnách). Kromě toho doporučováno zařizování ústavů přechodných, v nichž by trestníci k opilství náchylní před propuštěním na svobodu byli držáni, jakož i zřizování asylův a zvláštních oddělení určených k léčení takových trestníkův. — 3. Sjezd vyslovil se pro podporování a doplňování činnosti spolkův pro pečování o propuštěné trestance ústavy pro (bezplatné) opatrování práce jakož i zřizování co možná četných pracoven.

IV. sekce pro otázky týkající se dětí a nezletilcův zabývala se: 1. otázkou zpětilosti mladistvých provinilcův; — 2. otázkou, zdaž a v jaké formě sluší závazným prohlásiti prostřednictvím spolkův opatrovnických (Fürsorgevereine), pokud jde o mladistvé provinilce, v jejichž příčině vysloveno bylo podmíněné prominutí trestu? — V plenu kongresu přijata zásada, že podmíněného prominutí trestu a podmíněného odsouzení, pokud jde o mladistvé provinilce, užívati se nemá, že ale může býti doporučitelno, odložití provedení rozhodnutí, kterýmž dítě se dává k dispozici správě státní. V tomto případě doporučuje se zasahování spolkův opatrovnických »pod aegidou státní«.

3. Dále zabýval se sjezd úpravou živnostenského vyučování v polepšovnicích a podobných ústavách pro děti. — 4. Otázka, zdaž by se za zajištění náležité výchovy mladistvých provinilcův jakož i dětí zvrhlých neb pouze mravně zanedbaných doporučovalo, sloučiti system chování v ústavě se systemem odevzdání do učení neb do opatrování v rodině, zodpověděna kladně. — Připomenouti sluší, že v plném shromáždění podával *Salomon* (Rusko) zprávu o nenáhlém odstraňování deportace v Rusku.

Účastníků kongresu bylo celkem 395, většinou (68 pct.) ze zemí románských, z Rakouska pouze 3, z Uher 7, z Německa dokonce jen 2. — Důkladný referát o pojednání sjezdu přinesla *Gerichtszeitung* z r. 1900 čís. 44 a 45 z pera účastníka *Dra Högla*, sekčního rady v rak. ministerstvu spravedlnosti. — Celý materiál sjezdový vydán bude mezinárodní komisí vězeňskou v Bernu jazykem francouzským. Značně snížená subskripční cena tohoto díla (o 5 svazcích as po 600 stranách) stanovena na 20 franků. *M.*

XXV. sjezd německých právníků v Bambergu, dne 11. září 1900 se sestoupivší, zabýval se těmito otázkami z oboru práva trestního:

1. Má-li se stihati uveřejnění dopisů bez souhlasu původce neb jeho dědiců? — Přijata zásada, že sluší trestně stihati neoprávněné, to jest bez souhlasu autora neb do 10 roků po jeho smrti bez souhlasu všech jeho dě-